nas šalia kito galais gulinčių medinių rastų fragmentai ir į juos atremtas 24x30 cm dydžio akmuo. Tikėtina, kad tai istoriniuose šaltiniuose minimos dvaro prieplaukoje stovėjusio statinio liekanos. Neabejotinai statinys buvo sunaikintas tarybiniu laikotarpiu, formuojant pakrantės reljefą ir įrengiant vandens siurblinę. Šurfo 2 teritorijoje yra buvęs dvaro sodybos parko tvenkinys, kuris šiuo metu jau sunaikintas, tačiau aplinkinėje parko augalų bendrijoje išsiskiria drėgmę mėgstantys ir vis dar šioje vietoje augantys augalai. O paties šurfo pagrinde buvo rasta buvusio tvenkinio R pakraščio riba. Sudegusio statinio fragmentai buvo rasti šurfe 6, kur 50 cm atstumu nuo akmenų ir raudonų plytų duženų rastas į 30–54 cm storio permaišytą pilkos molingos žemės sluoksnį įsiterpęs 20 cm storio medžio anglies sluoksnis. Akivaizdu, kad šios griuvenos priklausė sudegusiam dvaro laikotarpio pastatui, greičiausiai oficinai, kuri pagal visus dvarų statybos reikalavimus privalėjusi būti šalia rūmų. Šurfe 6 buvo rasta ir „Marselio“ tipo čerpių duženų, kurios buvo populiarios ir jau fabrikiniu būdu gamintos XIX a. Tokio tipo čerpės, matyt, buvo naudotos dvaro pastatams dengti.

Dvaro laikotarpio pastato pamatai buvo rasti ir šalia dar dabar egzistuojančio, tačiau sparčiai degraduojančio tvenkinio, šalia šurfų 7 ir 8. Tai akmens mūro pastato arba pastato, turėjusio akmens mūro pamatus, liekanos. Pastatas stovėjęs galiniu fasadu į dvaro rūmus. Šoniniame fasade nuo didžiojo parko parterio yra buvę durys. Pastato ilgis – 6,3 m, plotis – 5,4 m. Šis pastatas irgi buvo dengtas molinėmis „Marselio“ tipo čerpėmis, kurių daug duženų buvo rasta tiek pastato pamatų viduje, tiek ir pastato išorėje.

THE GROUNDS OF ASTRAVAS ESTATE

In 2006, 9 evaluation test pits were excavated on the grounds of Astravas estate (Biržai Dist.), which was built in the 19th century. The remains of buildings and a former pond were discovered.

SAPIEGŲ DVARO PARKAS IR SKLYPAS L. SAPIEGOS G. 15 VILNIUJE

Tauras POŠKA, Linas GIRLEVIČIUS

2006 m. atlikti archeologiniai žvalgymai Sapiegų dvaro parke (Antakalnio g. 17 Vilniuje) ir archeologiniai žvalgymai bei archeologinės padėties fiksavimas pastate L. Sapiegos g. 15 ir šio pastato aplinkoje.

Archeologiniai darbai Sapiegų dvaro parke buvo atliekami vykdant mūrinių parko tvorų atstatymo, pamatų sanavimo ir hidroizoliacijos darbus. Žemės darbai atlikti prie parko R vartų, žvalgytas apie 190 m^2 plotas.

Atliekant archeologinius žvalgymus Sapiegų dvaro parke vertingų archeologinių radinių aptikti nepavyko. Žvalgymų metu pagal aptiktas mūrinių konstrukcijų liekanas nustatyta XVI a. datuotinų laiptų statinio greta Sapiegų dvaro parko konstrukcija. Mūrinės autentiškų laiptų liekanos buvo aptiktos jau 2005 m. vykusių darbų metu po betoninėmis buvusių laiptų konstrukcijomis. 2006 m. atkastos buvusių laiptų dalys į P ir Š

1 pav. Prie Sapiegų dvaro parko R vartų aptiktų autentiškos laiptinės liekanų Š dalis. Vaizdas iš Š. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. 1. N part of the remains of an authentic stairs discovered near the E gate of Sapiega Manor Park. View from the N.

nuo naujai įrengiamų betoninių laiptų (atkuriamų XIX–XX a. laiptų). Paaiškėjo, kad prie parko R vartų buvę ankstyvi autentiški laiptai (laiptų statinys) skyrėsi nuo vėlyvų laiptų tiek konstrukcija, tiek laiptų maršų kryptimi. Vidurinėje laiptų statinio dalyje buvo kiek ištęsta P–Š kryptimi apie 3,3x3,3 m dydžio stačiakampio plano aikštelė. Vėliau ši aikštelė panaikinta, jos vietoje ir į V nuo jos įrengtas naujas laiptų maršas. Senajame laiptų statinyje buvo du laiptų maršai (laiptinės), prišlieti prie minėtos aikštelės iš P ir Š pusių. Laiptinių mūrinių konstrukcijų liekanos prigludusios prie mūrinių vartų statinio konstrukcijų ir buvusios laiptų aikštelės. Plane mūrinių konstrukcijų liekanos buvo „U“ formos. Laiptų pakopos veikiausiai buvusios medinės. Dėl grėsmės prie parko R vartų stovinčių pastolių stabilumui buvo apsiribota minimaliais žemės kasimo darbais – detalesni tyrinėjimai atidėti ateičiai. Pavyko atkasti apie 4x3,3 m dydžio Š laiptinės liekanas (1–2 pav.) ir apie 2,9x3,3 m dydžio P laiptinės liekanas (3–4 pav.). Laiptų statinio R sienos storis – 70–90 cm. Aukščiausių ankstyvojo mūro dalių H_{abs} 112,94–114,11 m. Plytos, iš kurių mūrytos ankstyvojo laiptų statinio dalys, yra degto molio, rudos spalvos, 31–33x15–16x6–6,5 cm dydžio, rištos tvirtu kalkių skiediniu. Mūryta gotikiniu plytų rišimo būdu. Architektai B. Biekšienė ir E. Purlys mūrą datavo XVI a. Tokios kaip atkasta planinės struktūros laiptų statinys dar buvo XVIII a. pirmojoje pusėje. Mūrinis arkinės konstrukcijos vartų statinys pastatytas gerokai vėliau ir ne kartą rekonstruotas. Laiptinė gali būti vienalaikė su parką iš R pusės juososia tvora.

2 pav. Prie Sapiegų dvaro parko R vartų aptiktų autentiškos laiptinės liekanų Š dalis. Vaizdas iš V. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. 2. N part of the remains of an authentic stairs discovered near the E gate of Sapiega Manor Park. View from the W.

Parko ŠV dalyje aptikta anksčiau čia stovėjusio mūrinio pastato liekanų. Dėl tyrinėjimų fragmentiškumo nepavyko nustatyti, koks tai buvo statinys.

Pastatas L. Sapiegos g. 15 yra į Š–ŠV nuo Sapiegų rūmų pastato. Atlikus padėties fiksaciją ir archeologinius žvalgymus nustatyta, kad pastatas L. Sapiegos g. 15 statytas XIX a. Jis buvo ūkinės paskirties. Manome, kad viena šio statinio funkcijų – medinio vandentiekio paskirstymo punktas. Pastato juostiniuose pamatuose fiksuotos penkios nedidelės (55x60 cm dydžio) arkinės konstrukcijos ertmės. Angos yra nevienodame lygy-

3 pav. Prie Sapiegų dvaro parko R vartų aptiktų autentiškos laiptinės liekanų P dalis.
Vaizdas iš V. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. 3. S part of the remains of an authentic stairs discovered near the E gate of Sapiega Manor Park. View from the W.

4 pav. Prie Sapiegų dvaro parko R vartų aptiktų autentiškos laiptinės liekanų P dalis. Vaizdas iš Š. *L. Girlevičiaus nuotr.*
Fig. 4. S part of the remains of an authentic stairs discovered near the E gate of Sapiega Manor Park. View from the N.

je, gana panašios savo konstrukcija, po dvi kiekvienoje pamatų sienoje, tik Š sienoje viena angų yra apie 30 cm skersmens buvusio medinio vamzdžio (sunykęs) vieta. Pastatas pastatytas suardant ankstesnes čia buvusias mūrines konstrukcijas – mūrines tvoras, anksčiau čia stovėjusius pastatus (pastato liekanų aptikta prie dabartinio pastato ŠV kampo). Šie statiniai datuotini XVI–XIX a. XIX a. datuotinos mūrinės tvoros liekanų aptikta prie dabartinės Kuosų g.

Kultūrinio sluoksnio tyrinėjimai tiksliai rekonstruoti sklypo L. Sapiegos g. 15 apgyvendinimo ir raidos nepadėjo. Nepavyko nustatyti, kada susiformavo apatinis pilkos smėlingos žemės kultūrinio sluoksnio horizontas (jame neaptikta archeologinių radinių). Spėjama, kad aukščiau šio sluoksnio buvęs griuvenų ir degėsių sluoksnis susiformavo XVI a.

SAPIEGOS MANOR PARK AND THE LOT AT L. SAPIEGOS ST. 15 IN VILNIUS

Field survey was conducted in 2006 at the Sapiegos Manor Park (Antakalnio St. 17) as well as at L. Sapiegos St. 15 in Vilnius and in the vicinity of this building. An area of about 190 m^2 was surveyed. During the survey of the Sapiegos Manor Park no valuable archaeological finds were discovered. According to the remains of the brick constructions that were found, it was established that the stair structure should be dated to the 16th century. It was established that the building at L. Sapiegos St. 15 was built by demolishing the brick fences and buildings that had previously stood there and dated to the 16th–19th century.